

Masarykova univerzita, Pedagogická
fakulta

Katedra psychologie, Seminář k
psychologii duševního vývoje

Dětská kresba

Vypracovala: Andrea Blažková, učo 266517

Blansko 2008

Obsah

- Str. 3 ..... Úvod
- Str. 4- 5 ..... Vývoj kresby
- Str. 6- 7 ..... Zobrazení postav
- Str. 8 - ..... Příloha
- Str. .... Závěr
- Str. .... Použitá literatura

Úvod

- Kresba je důležitá pro poznání dítěte. Vypovídá o jeho úrovni, představách, snech, vztazích a života kolem něj. Dětská kresba se vyvíjí v závislosti na vývoji jedince, a to bez ohledu na jeho umělecké schopnosti. Dětské kresby procházejí stadii, která těsně souvisejí s vývojem intelektu dítěte. Ve své seminární práci se zaměřuji na dětskou kresbu postav, její vývoj a jednotlivé aspekty. Pro svou seminární práci využívám 8 kreseb od dětí různého věku. Jedná se o děti, které mě znají a se kterými mám přátelský nebo příbuzenský vztah. Jednotlivé kresby s bližším popisem se nacházejí v příloze .

Vývoj kresby

➤ **Stadium čmáranic**

- Tímto stadiem dítě prochází kolem jednoho roku. Již v tomto důležitém stadiu lze leccos odhalit. Dítě s oblibou čmárá všemi směry, aniž by tužku pozvedlo. Při pozorování dítěte v tomto stadiu nás překvapí jeho osobitě, i když třeba neobratné pohyby. Šťastné a spokojené dítě kreslí silné čáry, které na papíře zaberou mnoho místa. Naproti tomu nevyrovnané dítě tužku záhy odhodí.

➤ **Stadium čarání**

- Následuje bezprostředně po stadiu čmáranic. Skvrny a čmáraní neovlivňuje žádný intelektuální faktor. Tato období přímo souvisejí s rozvojem organických funkcí dítěte, se čmáraním se také objevuje fáze více spojená s intelektem dítěte- dítě se snaží napodobovat psaní dospělých a lépe držet tužku, lze tu již pozorovat určitý záměr, neudrží však pozornost dlouho, během kreslení původní nápad mění, pokud vůbec kresbu dokončí. Dítě někdy projeví záměr až v závěru kreslení- jedná se o tzv. náhodný realismus, a čmáranici prostě nějak pojmenuje podle náhodné podobnosti nebo okamžitého nápadu. Mezi 2. a 3. rokem se však nejčastěji jedná o stadium „nezdařilého realismu“, kdy dítě kreslí uzavřené smyčky se zjevným úmyslem napodobit písmo dospělých.

➤ **Stadium hlavonožců, univerzálních postav**

- Kolem 3. roku už dítě začíná kreslení zvládat a svým obrázkům dává určitý obsah. Postava je znázorněna kolečkem představujícím současně hlavu i trup zepředu, k němuž přiléhají dvě čárky – nohy, a často ještě další dvě – ruce. Takto obvykle postavy kreslí děti ve věku 3. – 5.let. Jak dítě roste, na postavě přibývá detailů – v kolečku jsou umístěny oči, ústa a pupek v podobě teček nebo drobných koleček.

➤ **Přechod do školy**

- Přechodem do školy dochází sice postupně k oddělování imaginativního zážitku od reality, děti však stále preferují kresbu podle představy, před předlohou. Začínají ale přesně cítit proporce jednotlivých částí těla. Kresba je více obohacována detaily.

➤ **Šest let**

- Děti doplňují obvod hlavy i uši a vlasy, třebaže jen na okraji hlavy. Přibývají i detaily oděvu. Postavu dítě kreslí po jednotlivých částech, které k sobě mechanicky připojuje – tzv. montovaná kresba. Předělením v pase se odlišuje postava muže a ženy.

➤ **Sedm let**

- V sedmém roce se zpřesňují proporce i místo připojení končetin. Objevuje se také náznak krku vycházející buď z hlavy nebo trupu. Postupně se zdokonaluje i provedení účesu a oblečení. Ve škole můžeme v dětské kresbě pozorovat i vliv automatizmů z nácviku písma.

➤ **Osm let**

- Tvary se zaoblují a sjednocují. Krk, ramena a paže bývají znázorněny ve společné obrysové linii – integrovaná kresba. Vyskytují se již také první pokusy o kreslení postavy z profilu.

➤ **Devět let**

- Vyskytují se již i snahy zachytit kresbou pohyb, naznačit např. chůzi pohybem ruky apod. Obličej má většinu podstatných rysů a také oblečení se vyznačuje více detaily. Lze už rozeznat kresby chlapců i dívek. Dosud jsou ale plošné.

➤ **Deset let**

- V deseti letech jsou četnější pokusy o perspektivu a dosažení plastičnosti stínováním. Dále se pak ještě zdokonaluje jen obrysová linie hlavy, rysy obličeje, tvary těla apod. Dítě ještě nejraději kreslí z paměti a z prožitků, jen nerado kopíruje povrch věcí.

➤ **V prepubertě**

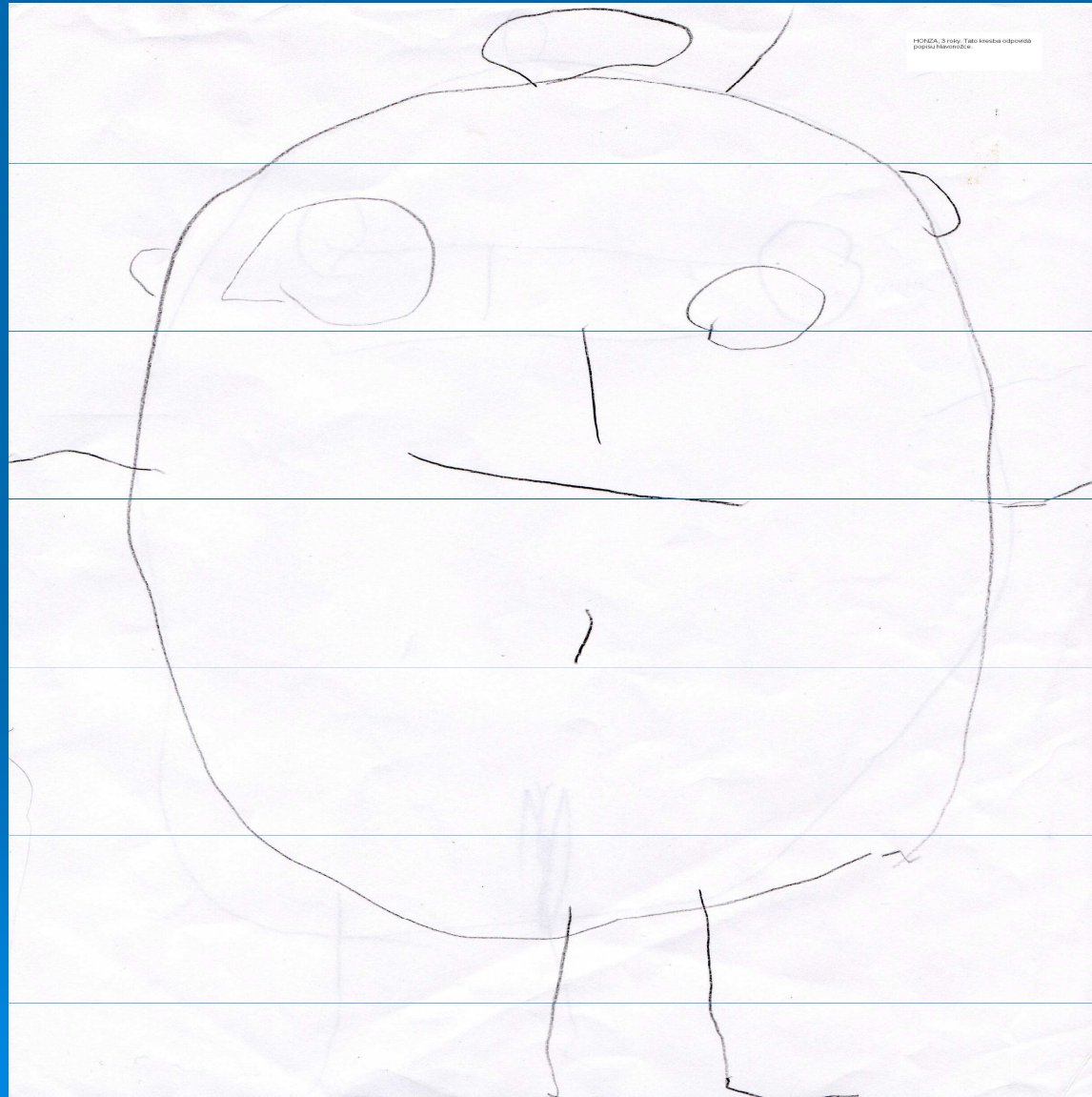
- Dále se rozvíjí cit pro perspektivu, proporce a míru. Zobrazované předměty jsou také již vzájemně ve správné pozici. Stále více se do kresby promítá i osobitost zájmů v odražení okolí. V tomto stádiu bývá pro mnohé vývoj kresby ukončen, dále se pak kreslení věnují spíše již jen talentovaní jedinci.
- Dítě začíná kreslit samo od sebe, až když si uvědomí vlastní tělesné schéma, čili až získá představu o vlastním těle a jeho situování v prostoru. Toto vědomí není vrozené, ale postupně se utváří prostřednictvím rozmanitých a opakovaných zkušeností.

Zobrazování postav

- Také v zobrazování postav lze nacházet symboliku, ale postavy obvykle vypovídají o autorovi více než jiné symboly. Dítě do kreseb promítá celé své „já“ – a když kreslí pána, není pochyb, že kreslí samo sebe. Vyobrazení ostatních postav je také důležité, objevují se na obrázku v rozmanitých podobách- buď jsou nakresleny celé, nebo jim něco chybí, případně se vyskytují nadbytečné prvky.
- **Přízračné tělo**
- Je to zvláštní podoba postavy znázorněná jako „hlavonožec“. Postava je totiž bez těla, někdy má jen pupek nebo jakýsi knoflík umístěný mezi nohama hlavonožce. Toto stadium odpovídá jevu zvanému vyplňování.
- **Odhalené břicho**
- Jedná se o jedno ze zobrazení transparentnosti. Je vidět do hrudního koše a břišní dutiny. Přetrvává- li transparentnost na kresbách dětí po 10.roku věku, lze uvažovat o mentální retardaci.
- **Rozkouskované tělo**
- Skutečnost, že si člověk uvědomuje, kde má prsty na noze, a snadno lokalizuje například nějaké svědění, dokazuje, že má vědomou představu o svém těle v klidu nebo v pohybu, ať se nachází kdekoli v prostoru. Když si však velmi malé dítě hraje s vlastní nožičkou a chytá se za ni, považuje ji za předmět, který není součástí jeho těla. Bezprostřední vědomí obrazu vlastního těla jako celku získáváme tedy pomalu a dlouho, na základě zkušeností nabytých v raných měsících života.
- **Zobrazení hlavy a těla**
- Zahrnuje různé prvky: hlavu a její části, tělo, ruce, nohy a také různé detaily. Postava je nahá nebo oblečená, kouří cigaretu, má vousy, nese kufr apod. Obličej je důležitý prvek postavy, prvek, který ji „polidšťuje“. Někdy má správné proporce, jindy bývá obrovský, zejména u velmi malých dětí, které postavám kreslí velké hlavy. U starších dětí jsou velké hlavy patologickým příznakem, vyskytují se většinou u paranoiků. S malými hlavami se často setkáváme na obrázcích dětí depresivních a těch, které mají sklon nepřikládat důležitost vlastní osobě a trpí pocitem méněcennosti. Hlava také mnohé napovídá prostřednictvím prvků. Které k ní náleží.

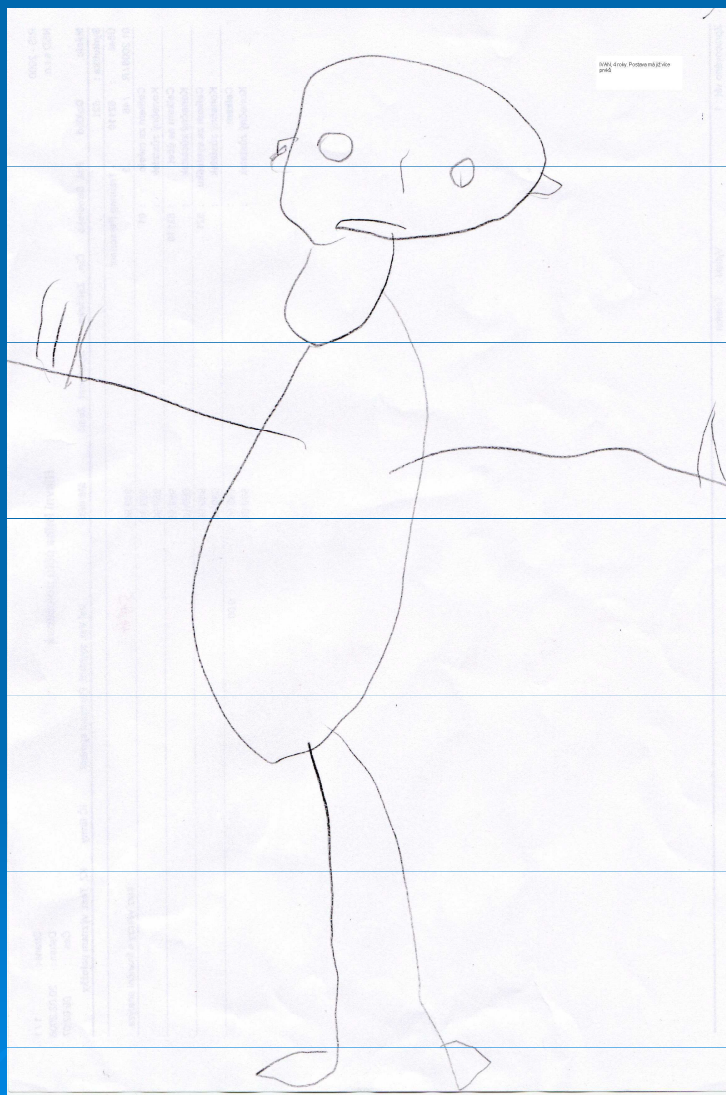
- **Nos** – je ekvivalent falického symbolu. Je zdeformovaný, když se vyskytují sexuální problémy.
- **Oči**- Oči jako „zrcadlo duše“ výmluvně vypovídají o subjektu i o jeho vidění světa. K očím se vážou četné symboly, od magické moci uhranutí až po pohled hypnotizéra. Oči nás však také chrání, protože nás upozorňují na nebezpečí. Očima okouzlujeme a svádíme- tento aspekt se objevuje hlavně u děvčat a chlapců s homosexuálními sklony. Ti kreslí postavám velké oči.
- **Vlasy**- obvykle představují sexuální atribut a na obrázcích dětí s narcistními sklony bývají načesané a kudrnaté.
- **Uši**- slouží k tomu, abychom slyšeli a něco se dověděli. Dítě, které touží po vědění je kreslí velké. Dítě jež špatně slyší je vždy kreslí obrovské, ale nejčastěji na jeho kresbách uši chybí, což dokazuje neschopnost komunikovat.
- **Ústa**- symbolizují řeč, potravu a v jisté míře i erotiku. Jako symbol přijímání potravy se vážou k matce, protože matka dítě krmí. Dítě, které opomine znázornit u svých postav ústa, zpravidla vyjadřuje sexuální problémy nebo problémy ve vztazích. Postavy bez úst jsou rovněž typické pro děti, které doma postrádají vlídnou, láskyplnou komunikaci. Otevřená ústa s vyceněnými zuby naznačují agresivitu, zavřená ústa se sevřenými rty, která se neusmívají, prozrazují určité napětí. Kulatá ústa se často vyskytují u velmi malých dětí, u starších obvykle ukazují na opoždění duševního vývoje.
- **Brada**- zdůrazňuje mužnost zobrazené postavy a na kresbách se objevuje v pozdějším věku. Čím je dítě agresivnější, tím je provedení detailů výraznější.
- **Ruce**- nabývají různých podob- smetáčků, hrabiček, koleček, ale vyskytují se i ruce s pěti prsty. Vývoj zobrazení rukou souvisí s věkem dítěte. Dobře vyznačené ruce vyjadřují sociabilitu.
- **Nohy**- u křehkých a depresivních subjektů bývají ohnuté, takové nohy někdy odrážejí snížení psychické nebo fyzické schopnosti

Honza, 3 roky. Kresba „hlavonožce“.

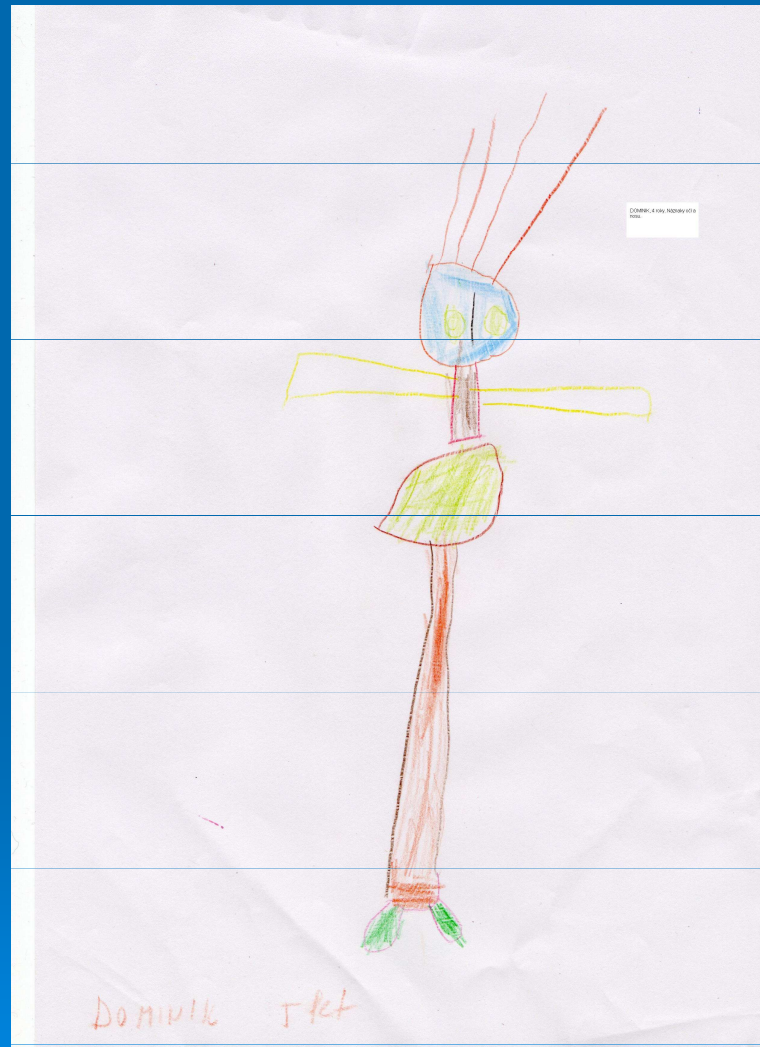

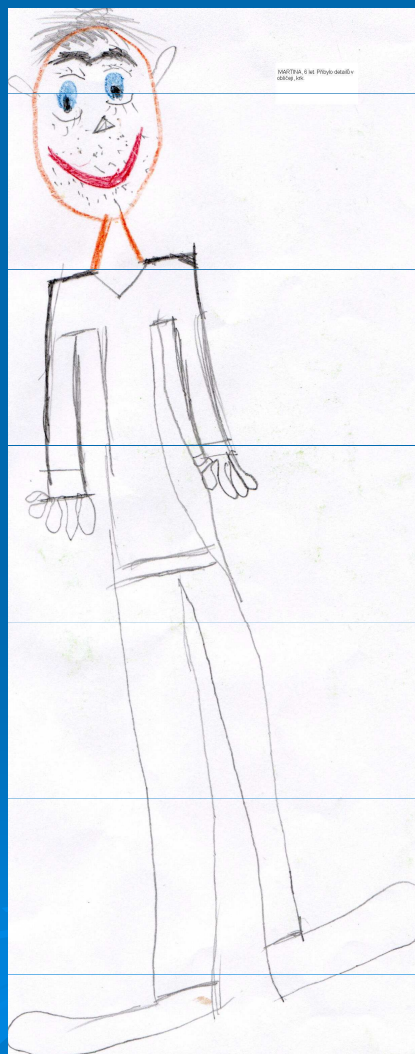
Petr, 4 roky. Objevují se nové prvky.

Dominik, 5 let. Vlasy, náznaky vlasů, očí a nosu.

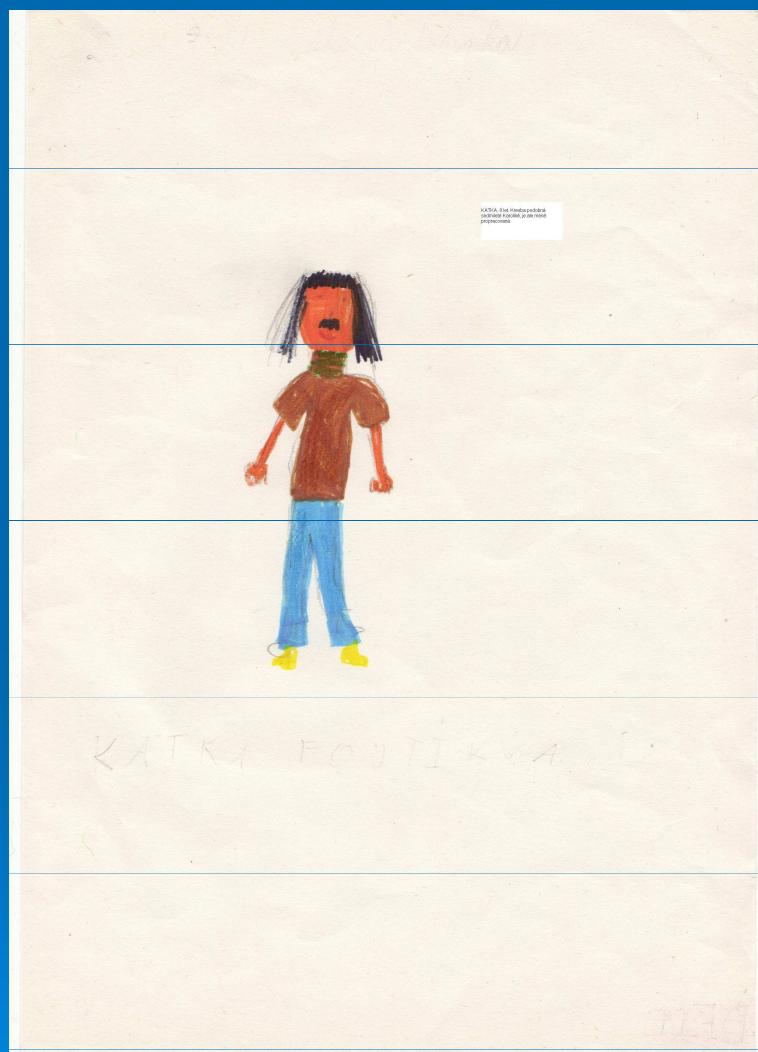
Martina, 6 let. Více detailů v
obličeji, uspořádanější vlasy,
kreslila nejdéle.

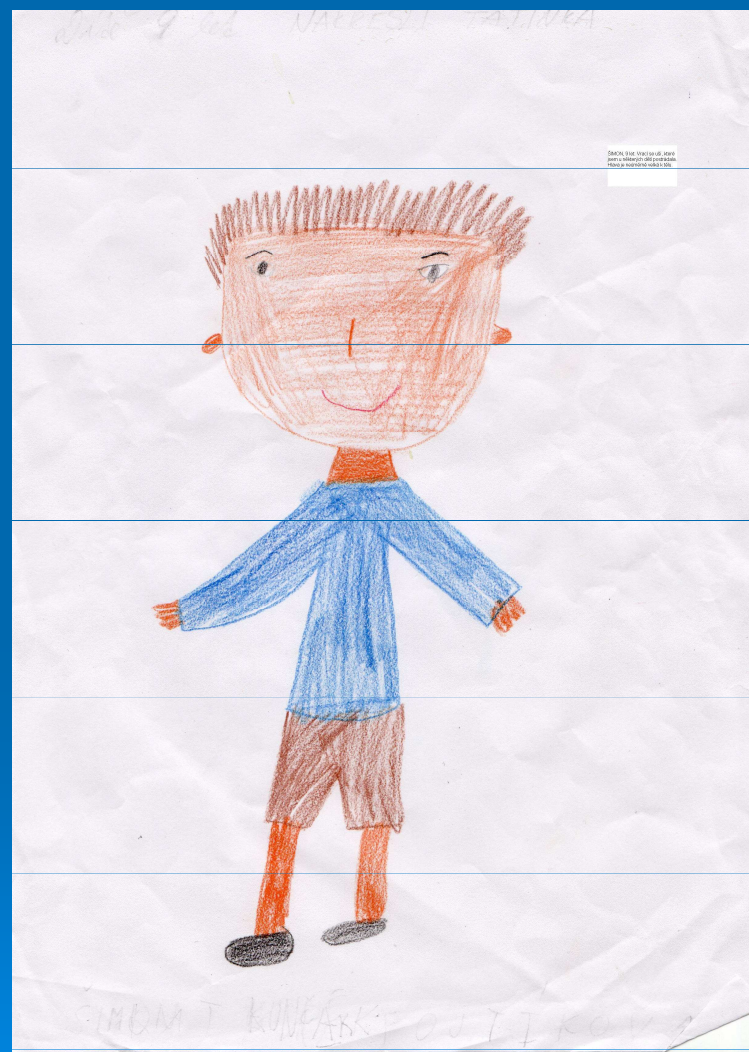
Karolína, 7 let. Propracovaná
kresba s různými detaily jako mašle
na botách, obloha nebo tráva.

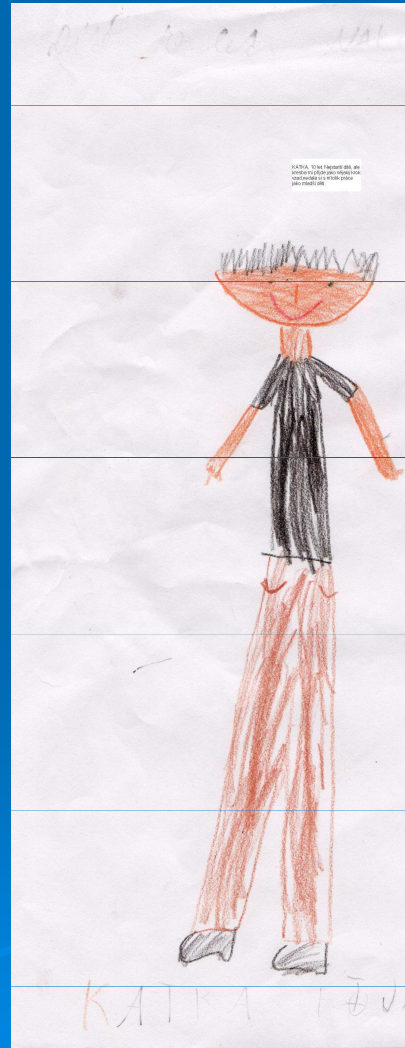
Katka, 8 let. Krk, propracované ruce i vlasy.

Šimon, 9 let. Opět se vrací uši,
hlava neúměrně velká k tělu.

Katka, 10 let. Obrázek nakreslila
nejrychleji, dala si záležitost z dětí
nejméně.

Závěr

- Některé kresby dětí odpovídají určitému rozdělení podle charakteristiky věku. S přibývajícím věkem se na kresbách objevuje více prvků, detailů a je vidět mentální úroveň dětí. S dětmi byla příjemná spolupráce, všechny mi rády nakreslily postavu pána. Všechny děti, které již chodí do školy se na druhou stranu obrázku sami automaticky podepsali, aniž bych je o to požádala. Dětská kresba by měla být vždy spíše dílem duše než rukou. Součástí rozvoje osobnosti by tedy mělo být i podněcování k nezávislosti vnitřního prožívání a osobnosti

Použitá literatura

- Davido, Roseline. Kresba jako nástroj poznání dítěte, Portál, Praha 2001. s. 208. ISBN 80-7178-449-4.
- Čačka, Otto. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace. Masarykova univerzita, Brno 2000. s. 378. ISBN 80-7289-060-0.